

W. BIEGAŃSKIEGO · W. CZĘSTOCHOWIE

EX · LIBRIS · M · B · P · IM · DR ·

BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. W. Biegańskiego w CZĘSTOCHOWIE

PRAWA REPRODUKCJI ZASTRZEŻONE

COPYRIGHT RESERVED

GONIEC CZĘSTOCHOWSKI

DZIENNIK POLITYCZNY, SPOŁECZNY, EKONOMICZNY I LITERACKI, POSWĘCONY
SPRAWOM MIEJSCOWYM ORAZ ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO.

PRENUMERATA I OGŁOSZENIA przyjmują wszystkie księgarnie, kantory i kawiarnie w Warszawie, Łodzi i miastach powiatowych.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: CZĘSTOCHOWA, II-ga ALJA Nr. 36. — TELEFON Nr. 81.

Redaktor lub jego zastępca przyjmują ogłoszenia z 9 rano do 5 wieczorem w dni świątecznych od 8-10 wiecz. Rękoпись w niedzielę, poniedziałek i święta.

WYKONAWCZA KASOWA: Biurole rb. 6, półrocznie rb. 3, kwartalnie rb. 1 k. 50, miesięcznie kop. 50, wraz z przesyłką pocztową lub odpowiadającą do domów. Zgrzeszeń, za markami pocztowymi, dopłata za wysyłką kop. 40. Zmiana adresu kop. 20. Listów niezamierzonych lub niezobowiązujących opłaconych redakcja nie przyjmuje.

CENY OGŁOSZEŃ: Za pierwszą postawę jednostronną lub jego miejsce: Nadzwyczaj 10, przedtem 12, 44 tekstów, 3 kol. i astrologi po kop. 25, za 4 kol. po kop. 15. Drugie ogłoszenie 1/2 pierwszego wyraz. Najtańsze ogłoszenie kop. 20. Ogłoszenia tekst. maksymalnie o 50 słowach. Za dotychczasowe prenumeratki lub reklam po 5 rubli od 1000 egzemplarzy.

Agencje: w Rakowie, Noworadomsku, Myszkowie, Zawierciu, Piotrkowie, Łodzi i Warszawie. Cena pojedynczego egzemplarska kop. 2.

Lekarz - Dentysta
Stefan BARYLSKI
Przyjmuje od 10-12 i od 3-5
Częstochowa 2 Aleja Nr. 43, tel. 611

DLA OSÓB CIERPIĄCYCH NA: Por. Bad. Med. z 10 201
obstępkę, hemoroidy, katar kiszki, uduszenia krwi do
stęży oraz wszelkie choroby żołądka, wprost ratują
cem środkami są

Szwajcarskie gorzkie ziola d-ra Bauera.
Ziolo te przywracają apetyt i prawidłowe trawienie, o-
czyszczają organizm. Z dobrym również skutkiem
mogą być używane przeciwko wyrostom na twarzy i
szkajom. Znajdź w aptekach i składach spieczych z
marką Rogui; pud. 50 k. 503

Doktor P. FAWEL BRONIA TOWSKI
Częstochowa - Nowy-Rynek 3, Telefon 34.
Choroby skórne, włośń w plewów, weneryczne i Kosmo-
tyka lekarska. Przyjmuje od 9-12 rano i od 4-8 popoł.
Pacjent od 3-4 popołudni. Stojące wzdziżynie warty-
wanie SALWARSANU (BATA 300 1914 i badanie krwi
na tryfilii. 60.

BOLE GŁOWY MIGRENY
ZARZĄD CZĘSTOCH. TOW. POŻ.-OSZCZĘDNI.
postanowił rozpocząć od 4. 12 września nową serię
wypłat z książek władzowych po 20 rb. tym osobom,
które już raz wkłady swe podniosły w okresie od
28 lipca z. b. do 4. 24 sierpnia włącznie, pozosta-
wiając pierwszeństwo wiadom, którzy w wymie-
nionym okresie pieniądze wcale nie brali. Jedno-
osobnie Zarząd usilnie prosi dłużników o wypła-
canie należących T-wu rat i sum.
Częstochowa 4. 9 września 1914 r. Zarząd.

Prywatne 8-mio klasowe Gimnazjum
W-go SZUDEJKO
Szkołna 10 w Częstochowie.
Zapis uczniów rozpoczęty
Egzamina wstępne i poprawkowe od
25 Sierpnia r. b.
Lekcje od 1-go Września

Drzewo
opatowe do sprzedania Herby w piekarni,
20 43. Aleja 42 Pałuski 2044-1

Potrzebna
zaraz dziewczyna do dziecka, Wiadomość II
2044-1

KALODONT
Niezbędny NREM I BIKSIN do zębów
utrzymuje zęby białe, czyste i zdrowo
Ządać wszędzie.

ZAWIADOMIENIE.

Towarzystwo Akcyjne Częstochowskiej Fabryki Guzików dawn. Jan i Stanisław Glosmann podaje do wiadomości, że wypuszczone bony 5, 10, 15 i 25 kop. będą zamieniane na czeki bankowe Banku Handlowego w wysokości nie mniej jak 3 ruble w piątek dnia 11 b. m. od 3-jej do 4-jej po południu w kantorze fabrycznym Ogrodowa № 38.

Następna zamiana bonów odbędzie się periodycznie co 2 tygodnie aż do wyczerpania.

Zarząd.

Kooperatywy kredytowe.

Komisja współdzielcza rozesała komunikat poniższy, który w streszczeniu podajemy:

Sprawy kooperatywy pieniężnych toczyły się spokojnie, aż do pierwszych alarmów, wznastających nadchodzącą wojnę. Odtąd wszystko się zmieniło. Właściciele wkładów obiegli towarzystwa, żądając oddawania wkładów, dłużnicy zaś przestali spłacać pożyczki i odsetki. Rozpoczął się masowy wypływ z kas gotówki, która zniknęła do kas nie napływała. Spowodowało to nawet chwilowe zawieszenie czynności, zamknięcie biur niemal wszystkich instytucji pieniężnych.

Kooperatywy prawie wszystkie robiły do ostatka, co leżało w ich obowiązku; wypłaty potrzebującym wkłady, dopóki miały osiem płacić. Ale pamiętać należy, iż towarzy-

stwa pożyczkowo - oszczędnościowe przyjmują wkłady i płacą od nich odsetki nie na to, aby je pielęgnować w swoich kasach, ale po to, aby je rozpoznać potrzebującym kredytu... Towarzystwa spełniły swój obowiązek, o ile mogły, ale zabrakło im gotówki na wypłacanie żądanych wkładów... Teraz powinni spełnić swój obowiązek uczestniczyli towarzystw, którzy pobrali pożyczki, a wcale ich nie spłacają. Zarządy towarzystw dobrze znają obecne położenie ekonomiczne kraju i rozumieją trudność płatniczą, dlatego też są uproszone jak najwcześniej dla prawdziwie pozbawionych możliwości spłacania. Ale wiedzą też, że nie wszyscy dłużnicy są w trudnym ostatecznym położeniu. I do takich właśnie zwracają się teraz z wypowiedzianem już powyżej przypomnieniem: uczciwość nakazuje spłacać pożyczki.

Są jeszcze ludzie zdolni spłacać raty, choćby nieco zmniejszone - i pro-

centy należne. Nie powinni tacy odwoływać się do moratorium, które dotyczy należności wekslowych handlowych, a nie pożyczek w kooperatywach. Dłużnicy kooperatywy, jej uczestnicy (członkowie), nie spłacają pożyczek, doprowadzają ją do bankructwa, a że wkłady nie mogą przepaść ich właścicielom, więc w rezultacie od członków nieplacących dziś pożyczek, sady ściągają w swoim czasie straty, jakiego przez to mogło ponieść towarzystwo. Bo za całość wkładów odpowiadają, podług prawa, wszyscy członkowie kooperatywy.

K. War.

Kardynałowie Polacy.

Wszystkich kardynałów Polaków za czasów Rzeczypospolitej było osiem nastu a mianowicie: 1) Wacław ks. Lignicki Piast, biskup wrocławski, kardynał od roku 1381 (ustąpił); 2) Mateusz z Krakowa, biskup warmiński, zmarł 1400 roku; 3) Zbigniew Oleśnicki, um. 1455 r. w Sandomierzu; 4) Izzydor metropolita kijowski, umarł w Rzymie w r. 1463; 5) Aleksander ks. mazowiecki Piast, biskup trydencki, zmarł 1444 roku; 6) Wincenty Kot z Dębna herbu Doliwa, arcybiskup gnieźnieński, umarł w Uniejowie 1448 roku; 7) Mikołaj Lasocki herbu Dołęga, biskup kujawski, umarł w Rzymie biskupem kujawskim; 8) Fryderyk Jagiellończyk król wiczy polski, arcybiskup gnieźnieński i biskup krakowski, umarł w krakowie w r. 1503; 9) Stanisław Hozjusz, biskup warmiński, umarł r. 1579 w Subiaco pod Rzymem; 10) Jerzy Radziwiłł, biskup wileński, umarł w Rzymie 1600 roku; 11) Andrzej Batory, opat czerwiński, biskup warmiński, zabity w październiku 1599 r.; 12) Bernard Maciejowski, herb Ciołek, biskup krakowski; 13) Jan Olbracht, król wiczy polski, syn Zygmunta III, biskup warmiński i krakowski, umarł w Padwie r. 1634; 14) Jan Kazimierz, król wiczy polski i brat Jana Olbrachta, zrezygnował z kardynałstwa; 15) Michał Stefan Radziejowski, biskup warmiński, arcybiskup prymas gnieźnieński, umarł w Gdańsku r. 1705; 16) Jan Kazimierz Denhoff, poseł polski w Rzymie, opat mogiński, umarł 1697 r.; 17) Jan Aleksander Lipski herbu Grabie, biskup krakowski, umarł w Kielcach r. 1746. Caterny tylko katedry w Polsce miały kardynałów: gnieźnieńska, krakowska, wileńska i warmińska.

Kardynałowie Polacy uroczystość wroczenia kapelusza odbywali w Polsce. Kardynałowi Radziwiłłowi wkładał na głowę kapelusza król Stefan w kościele wileńskim. Kapelusza król wiczy Janowi Olbrachtowi w Wazie przywiózł z Rzymu podkanclerzypapięski Annibal Bentivoglio. W roku 1687 prywatnie w Warszawie u Dominikańców brał kapelusza nuncjusz Opitio Pallavicini. W Warszawie także, ale u Kapucynów brał kapelusza ojciec d'Arquien. Inny nuncjusz Benedykt Odeschalchi brał kapelusza w Warszawie w r. 1713, ale niewiadomo, w którym kościele. W 7 lat później u św. Jana brał kapelusza kardynał Salerno, dyplomata i przyjaciel króla Augusta II. Ostatni tego rodzaju obrządek u nas odbył się za czasów Stanisława Augusta w Grodnie. Nuncjusz papi-

ski Archetti wraoal z Petersburga gdzie organizował kościół katolicki. Mianowany został kardynałem w wrześniu 1784. Goniec przywiózł mu kapelusza do Warszawy dnia 1 października, ale nie zastawczy nominacji, pospieszył naprzeciw niego do Grodna, bo król tam pojechał na spotkanie Archetiego zatrzymał. W Grodnie dnia 2 października, w niedzielę, w czasie mszy św. celebrowanej przez Naruszewicza, król oddawał mu kapelusza.

Bywało, że król podejmował nowego kardynała. Ceremoniał podejmowania był taki: W zamku czekali na schodach pokojowi panowie, u góry generałowie, oficerowie gwardji, w pierwszym przedpokoju podkomorowie nadworni, wśród których bywali wyżsi urzędnicy (np. podskarbi nadworni, regent koronny), w ostatnim pokoju marszałek i ministrowie. Przy obiedzie usługiwali kardynałowi szambelanowie i dworzacy dygnitarze, podobnie, jak królowi. Po obiedzie i też samą ceremonią odprowadzany kardynał. Trzymano się mniej-więcej zawsze jednego trybu postępowania.

Między kardynałami polskimi było trzech kandydatów do tyary papieskiej, a mianowicie: Mikołaj Trąba Dersław z Borzyszkowa i Jerzy Radziwiłł. Po upadku Rzeczypospolitej księstwo polski miał jeszcze sześciu kardynałów, a mianowicie: Lewicki Michał, arcybiskup lwowski greckiego obrządku (umarł 1568), Ledóchowski Mieczysław, były arcybiskup gnieźnieński (um. 1902), Czaoki Włodzisław mierz, arcybiskup Salazjany (um. 1898), Dunajewski Albin, książe-biskup krakowski (um. 1894), Sembratowicz Stanisław wester, arcybiskup lwowski obrządku grecko-katolickiego (um. 1898) i Jan książę na Kozielsku Puszyña, książe biskup krakowski.

Chwila obecna. TELEGRAMY.

Pod Wiedniem.

Linz 9. Od kilku dni prowadzone są energiczne roboty fortyfikacyjne dokoła Wiednia. Nad brzegiem Dunaju wznoszone są okopy.

Zajęcie Radomia.

Berlin 9. Według wiadomości nadchodzących tu z Krakowa, rosyjskie wojska opuściły Radom, który zajęła armja niemiecka.

Na morzu Północnym.

Stockholm 9. Eskadra złożona z 3 krążowników i 4-ech kontrtorpedowców, schwytała na morzu Niemiec-kiem 15 łodzi rybactkich i zawiozła rybaków, jako jeńców wojennych do Wilhelmshafen.

Wyzwól zboża.

Amsterdam 9. Holandia zabroniła wywozu ze swoich portów tak europejskich, jak i kolonialnych - zboża i maki.

Ks. Wied.

Kopenhaga 9. Telegrafują tu z Weneoii, że przyjechał tam w drodze do ojczyzny były mbrot albański książe Wilhelm Wied.

